

Kajetán Holeček: Politika Václava IV. vůči Židům v Čechách. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze. Filozofická fakulta. Ústav českých dějin, Praha 2018, 64 s. + 2 s. příloh.

Jen zřídka kdy se sejde k sobě u bakalářských prací neotřelé téma i výjimečné předpoklady kandidáta pro základní výzkum. V předložené práci bylo naplněno oboje. K. Holeček, který studuje vedle historie také hebraistiku, si za téma zvolil dobu vlády třetího Lucemburka na českém trůně, resp. jeho politiku vůči Židům. I když se může zdát, že toto téma neposkytuje dostatek badatelského prostoru (už jen např. s ohledem na velmi nízké počty dochovaných přímých dokumentů panovníka vztahujících se k židovskému osídlení v Čechách), opak se ukazuje být pravdou. O dějinách lucemburského věku bylo napsáno množství sekundární literatury ke všem možným tématům, ale právě vazba českých králů z lucemburské dynastie k Židům či přímo jejich (ekonomická) politika vůči nim byla zpracovávána jen okrajově. Na vině není jen fragmentárně dochovaný archivní materiál (zejména listiny panovnické nebo listiny královských podkomoří), ale i jistý nezájem několika předchozích generací o tuto část vrcholně a pozdně středověkých dějin.

Autor předložené práce jednak vědomě hledá celkovou kontinuitu židovského osídlení v Čechách i na Moravě, která nebyla drasticky přerušena tragickými událostmi jako např. v pol. 14. stol. v západní Evropě, jednak návaznosti politiky Václava IV. na své bezprostřední předchůdce – děda a otce, Jana a Karla IV., event. i další předky.

Obecně jsou dějiny židovského osídlení v českých zemích spojovány na přelomu 14. a počátku 15. století s několika rozporuplnými událostmi. Jednalo se např. o pogrom ve Starém Městě pražském (1389) a následné vyhnání Židů ze Zhořelce, na straně druhé se ale také často hovoří o jakési ochranné politice krále Václava IV. Ještě viditelnější disproporce se pak objevují mezi strategiemi Václava IV. vůči Židům z pozice římského krále a proti tomu krále českého. Autor se pokouší analyzovat doložené události (vydání právních dokumentů, pogromy, údajné zajetí českých Židů etc.) právě i v porovnání s událostmi z říše nebo alespoň v jejich kontextu. Jednou z nich je také „Judenschuldenilgung“, nástroje, k němuž byl panovník v podstatě přinucen svou nelehkou situací v říši r. 1385. Zde se K. Holeček zamýšlí nad možností, zda tento panovníkův krok nemohl zavdat podnět k podobné akci v Čechách, jak by tomu nasvědčoval dokument dochovaný ale jen ve formulářové sbírce Jana z Přimdy. Přestože jednoznačné potvrzení této hypotézy není z pramenů možné, předložená argumentace se zdá být velmi věrohodnou.

Druhou událostí je už zmíněný pražský pogrom, resp. zejména interpretace dochovaného textu „Passio Iudeorum“ a několika málo dalších textů z doby kolem pogromu. I když se mi úplně nezdá srovnání s událostmi z Norimberku z doby vlády Václavova otce, nelze vyloučit, že často citovaný lucemburský pragmatismus hrál svou roli i v tomto příběhu. Na rozboru pramenů je pak postavena i poslední případová studie, totiž postavení Židů v královských městech ve sledované období.

Nalézt jednoznačné odpovědi na položené nelehké otázky není v podstatě možné, autorovi se ale podařilo upozornit detailním rozбором dochovaných pramenů na jiné než v odborné literatuře tradované výklady, a to dokonce i tam, kde by obvykle čtenář hledal pouhé shrnutí práce, totiž v samém závěru. Autor zde téměř mezi řádky upozorňuje na několik dalších možných výkladů Václavovy politiky vůči Židům, např. založených na informacích obsažených v hebrejských pramenech.

Předloženou bakalářskou práci považuji za velmi zdařilou. Autor prokázal schopnost kritické práce s historickými prameny i formulovat samostatně hypotézy. Naplnil tak veškeré požadavky kladené na tento typ prací, a proto ji s radostí doporučuji k obhajobě. Navrhuji hodnotit práci stupněm výborně, záleží ovšem také na průběhu obhajoby.

Náměty k diskusi:

- 1) V poslední kapitole práce se autor věnuje několika významným městům, resp. kauzám, které se v nich odehrály za vlády Václava IV. Bylo by možné nalézt odraz královské politiky v některém z českých či moravských poddanských měst ve stejné době ?

- 2) Intepretace obvinění Zikmunda Hulera, event. i dalších označení krále Václava jako vstřícného vůči Židům může být také jen literárním obrazem specifických pramenů. Domnívá se autor, že by je snad i přes onu skepsi vyslovenou v závěru bylo možné ještě interpretovat přeci jen nestandardním postojem Václava IV. vůči Židům v Čechách ?

V Praze 14. června 2018

PhDr. Eva Doležalová, Ph.D.